
Gorcumse kiesvereniging hem voor de verkiezingen van juni 1869 vroeg om zich kandidaat te stellen tegenover het zittende Kamerlid J. Heemskerk Azn., op dat moment de algemeen erkende leider der conservatieven. Het feit dat Kuyper dit aanbod af sloeg – zijn Utrechtse geestverwant M.M. van Asch van Wijck werd daarop Heemskerks uitdager – laat zien hij er toen nog niet aan toe was om de volledige overstap naar de politiek te maken. Bij veel orthodoxe hervormden zou dit trouwens op onbegrip zijn gestuit: niet alleen omdat men hem niet wilde missen in de kerk, maar ook omdat het ongehoord was dat een rechtzinnig voorganger zo zijn ambt zou verzaken. Alle predikanten die tot dan toe in de politiek en vooral journalistiek terecht waren gekomen, hadden óf tot de Groninger óf – meer nog – tot de moderne richting behoord. Vandaar dat Kuypers naam angstvallig geheim werd gehouden bij de lancering van het dagbladplan. Dat dit ook gebeurde bij de publicatie van het toerustingsplan van CNS, had een andere achtergrond; met enige trots had hij het bestuur er op gewezen dat vermelding van zijn naam dit plan bij bepaalde ‘heeren’ binnen CNS onwelgevallig zou maken: ‘Ik ben bij zeer velen geen persona grata’. De afkeer van Kuypers streven kwam onder meer aan het licht toen deze in maart 1870 tijdens een publiek debat, dat georganiseerd was door de Utrechtse studentenvereniging ‘Philistoria’ die hij samen met De Geer had opgericht, de koers van de ‘christelijk historische richting’ verdedigde: ‘principieel, eischt het gansche staatsbeleid voor haar beginsel op, en zoekt niet alleen plaats in het parlement, maar ook wetenschappelijke strijd en invloed op de publieke opinie’. Een aantal theologische studenten, onder wie een zoon van La Saussaye, bestreed hem. Zij stelden ‘dat de voorganger eener groote gemeente op zijn arbeidsveld heel wat anders te doen vond in den dienst des Heilands dan naar het staatsbestel te grijpen’.

Marnix-vereeniging

Intussen kreeg Kuyper steeds minder tijd voor wetenschappelijk werk. Vooral de eerste nationale vereniging die hij – na ondermeer persoonlijk overleg met Groen – in de Domstad had opgericht, leed daar onder. Deze in april 1868 met brede steun tot stand gekomen vereniging – zowel Groen als Beets, maar ook P. Hofstede de Groot, Rauwenhoff en de doopsgezinde J.G. de Hoop Scheffer betuigden publiekelijk hun instemming – was bedoeld om de uitgave van een groot aantal documenten uit de begintijd van de Nederlandse Reformatie mogelijk te maken. Kuyper dacht daarbij allereerst aan de door hem uit Londen meegebrachte stukken. Uiteindelijk lukte dat slechts met de Londense kerkeraadsprotocollen van 1569-1571. Niet alleen tijdsgebrek, maar ook zijn steeds meer in opspraak rakende persoon speelde een rol. De rijke protestantse,